

До 7-ї річниці незалежності України

# ОМРІЯНІЙ ВОЛІ НАЗУСТРІЧ



Радивилівщина:  
у бурхливому ХХ віці



(Продовження. Початок у №64 – 66).

Для пропаганди національних ідей велике значення мала діяльність місцевих осередків "Просвіти", насамперед у Радивиліві, Хотині, Пляшеві... Так, у газеті "Волинь", яку редагував Улас Самчук, у 1942 р. було повідомлення і про хотинський просвітянський гурток "Українське юнацтво", який зібрав значні кошти (1112 крб.) на поповнення бібліотеки, передплату преси, підтримку Українського Червоного Хреста, писалось також про проведені тут вечір пам'яті полеглих під Крутами, на якому реферат виголосив Михайло Герцина, а пісні співав хор під проводом Михайла Ліборського.

Не можна заперечувати і визвольної ролі Червоної армії. Виганяючи гітлерівських загарбників з нашої землі, воїни не бажали утвердження сталінської диктатури, хоч об'єктивно й сприяли цьому. Радивилів (Червоноармійськ) і район був звільнений від німців 19 – 20 березня 1944 р., хоча бої на рубежі річки Слонівки продовжувалися до 17 липня, дня визволення Бродів. Особливу мужність при захисті Радивилова від контратак ворога проявили артилеристи Павло Стрижак, Іван Удалов, льотчик Іван Павлюченко, у бою біля Підлипок – танкіст Михайло Четвертний... У районі Радивилова загинули близько 2 тисяч червоноармійців. Чимало радивилівців віддали життя у боротьбі за визволення різних регіонів України.

Однак стало очевидним, що, утверджучи себе в нашому краї, радянська влада знову не дає шансів для

здобуття українцями не показної, а справжньої Української державності. Спроби УПА продовжити боротьбу за незалежність виливалися в акції проти НКВС, членів компартії і тих, хто брався активно співпрацювати з режимом. Сутички радянських сил з повстанцями набували масштабності (приміром, у квітні 1944 р. під Кременець було стягнуто 30 тисяч червоноармійців), а це свідчило, що підняти народ на самозгубне національно-визвольне повстання – за післявоєнних умов розрухи і морального занепаду – можливостей не залишається.

### 3. Збулося!

Після капітуляції Німеччини в травні 1945 р. у радянського режиму з'явилася змога зосередити особливу увагу на українському самостійницькому русі, вжити заходів щодо остаточного знешкодження УПА. У 1945 – 46 роках військові підрозділи МВС і НКВС влаштували прочісування й на території Червоноармійського та Козинського районів. Щоб залякати населення і відбити в нього охоту підтримувати повстанців, енкаведисти виселяли на спецпоселення, головним чином у Сибір, сім'ї всіх, хто були пов'язані з рухом Опору, а особливо родини тих, хто потрапили в поле зору каральних органів, були вбиті чи засуджені. Тоді зазнали репресій сотні місцевих сімей, переслідуванням піддавалися навіть неповнолітні.

З метою дискредитації українських партизанів сталіністи використовували спецзагони, перевдягнені в форму УПА, які чинили наймерзенніші злочини, – мордували людей, грабували села, гвалтували жінок. Наприклад, спецгрупа МДБ в 1948 р. вивела в ліс жителя с.Підвисокого Федора Котловського і жорстоко його катувала, вимагаючи зізнань про співпрацю з радянсько-партиїним активом. Жителя с.Рідкова С.Михальчука дві доби допитували в лісі, після цього він 7 днів перебував на лікуванні в лікарні. Все в тому ж році псевдобандерівці пограбували господи Йосипа Швейди, Івана Грабовського та інших жителів Козинського району. Спецгрупа облуправління МДБ у складі "Степового", "Верхового" та інших, діючи провокаційними методами, формувала серед селян націоналістичну групу, маючи на меті потім учинити над нею розправу.

Однак УПА не складала зброї. Коли в 1992 р. відкривали пам'ятник полеглим патріотам-повстанцям біля хутора Глинянка поряд із Козином, називали прізвища тих, хто, найбільш імовірно, саме там знайшов свій останній спочин. Це – Григорій Клічук, Володимир Дулинський, Петро Трубка, Михайло Кондрась з Козина і Михайло Кондрась з Курсіків, Микола Швора і Микола Давидюк із Стариків, Олексій Давидюк, Дмитро Давидюк, Юрій Дзєцько, Лідія Перій, Гнат Кунзера, Омелян Шаблій, Микита Крисяк, Дмитро Оришкін, Василь Ковальчук, Володимир Коритнюк, Петро Войцеховський, Володимир Цимбалюк, Іван Хомов, Андрій Миколюк, Ольга Голосна і її брат Павло, Петро Кучма, Григорій Бурбела та інші.

Окремі невеликі загони УПА на території нинішнього Радивилівського району продовжували діяти до початку 50-х років.

А після смерті Сталіна з концтаборів почали повертатися перші політ'язні. Серед них були – Оксана Юрчук-Камінська (с.Острів), Петро Федун (с.Баранне), Василь Табачук (с.Срібне), Ганна Соломчук-Щербатюк (с.Гайки-Ситенські), Володимир Подолян (с.Перенятин), Василь Петлюк (с.Немирівка), Федір Нагребецький (с.Хотин), Петро Ляхович (с.Митниця), Олександр Зайченко (с.Теслулів), Ганна Вовк (с.Опарипси)...

А проте ідеологічний наступ компартії у поєднанні з методами жорсткого переслідування за інакodomство не міг не позначитися на житті й нашого краю.

Лише в часи хрущовської "відлиги" намітилося деяке поживлення національного життя. На повний голос про права українців заявили письменники-шістдесятники. Сміливістю відзначалися й вірші уродженця с.Березинів Григорія Чубая, за що пізніше він зазнав цькування. А все ж його поема "Вертеп", інші твори справили вплив на досить широке коло читачів. Важливу роль у національному вихованні молоді відіграв поет Степан Бабій, який на початку 70-х років працював лікарем у с.Хотині.

Смерть Брежнєва в 1982 р. поклала початок важливому періодові поступової децентралізації кремлівської влади.

(Далі буде).

Володимир ЯЩУК,  
член Спілки журналістів України.

Прапор перемоги. - 1998. - 11 серпня.



До 7-ї річниці незалежності України

## ОМРІЯНІЙ ВОЛІ НАЗУСТРІЧ



Радивилівщина:  
у бурхливому ХХ віці



### 1. Палало полум'я борні

Ідеї національного пробудження, утвердження Української державності не були якимись наносними і для нашого Волинського краю. У серцях багатьох поколінь ще з часів Берестецької битви жила жагуча мрія здобути волю, вивільнити рідну землю від усіх завойовників і заброд, налагодити достойне національне життя.

Новий сплеск інтересу до часів козаччини, осяяних духом вольності й героїства, спостерігається в тутешніх населених пунктах на початку ХХ століття. У 1909 р. на острові Журавлиха було встановлено великий дубовий хрест, почаївське духовенство поставило такий же хрест в урочищі Монастирщина. За ініціативою далекого від українських устремлінь архимандрита Віталія Максименка починається збір коштів на спорудження храму-пантеону на честь славних козаків, що полягли під Берестечком у 1651 році, і об'єктивно ця акція не могла не працювати на піднесення духу українства. Чорносотенці боялися цього, вбачали у ньому загрозу цілісності Російської імперії. Але спрямувати інтерес народу лише в вигідне для себе великодержавницьке русло не могли.

Побувавши в 1911 р. на Козацьких Могилах, відомий український історик і політичний діяч Дмитро Дорошенко занотував: "...Чи добре, чи ні, що не своя, але стороння ще й така непевна рука заходила коло вшанування святих могилок українських лицарів, в усякому разі могилки

ці стояли без хреста, без пам'ятника усякого, а кості козачі валялися по полю, заважаючи нащадкам-плугатарям орати його".

Активізувалося проведення в Радивиліві "святочних академій" на честь Тараса Шевченка. До їх організації був причетний письменник Модест Левицький. У 1911 р. російська поліція святкування заборонила.

Наступним важливим етапом посилення національних настроїв стала Перша світова війна. Якраз на рубежі Радивилова, де закінчувалася Російська імперія і починалася Австро-Угорщина, найгостріше постала трагедія бездержавності українців: вони мусили вбивати один одного, захищаючи чужі їм інтереси цих двох імперій, що розпадалися. У той час тут за "австріяків" воював і Мирон Тарнавський, згодом генерал Української галицької армії.

Австрійські війська захопили Радивилів 11 серпня 1914 р. і протрималися тут два тижні. Вдруге вони прийшли в 1915 р. і трималися майже рік. Російське військо, яке "визволяло" містечко, діяло тими ж методами грабежів, розправ із непокірними городянами, котрі не встигли евакуюватися подалі від лінії фронту. Навіть далекі від політики українці не могли не бачити: їхня доля байдужа для будь-яких чужинців.

Цікаві спогади про той період залишив у журналі "Брідщина" уродженець села Корсів (поблизу с.Безодні Радивилівського району) Семен Калинюк, емігрант у Канаді. Будучи на фронті, він вирішив дезертирувати і влитися в українське військо в Києві, але йому запропонували їхати в Радивилів, де формувалися відділи прикордонної охорони. "Пізно вночі над'їхав поїзд і я виїхав до Радивилова, — згадує С.Калинюк. — Там я зголосився до команди "Волинського корпусу прикордонної охорони". Після перевірки документів мене прийняли, дали з магазину новий "мундир" і зброю. Начальник Радивилівського відділу прикордонної охорони мав до мене довір'я. Він вживав мене до конвою залізничних транспортів із Радивилова до Бродів з повними вагонами, а назад з порожніми".

У 1917 р. в Росії відбулося дві революції. Уже перша ж звістка про падіння царського режиму послужила свого роду сигналом для українських патріотичних сил — 17 березня була заснована Центральна Рада, у числі керівників

якої виявився згаданий Дмитро Дорошенко, чия революційна насага започатковувалася і біля Козацьких Могил під селом Пляшевою.

Центральна Рада, президентом якої обрали Михайла Грушевського, діставала дедалі зростаючу підтримку українців. Це засвідчив і антивосний мітинг на станції Радивилів 1 травня 1917 р. У ньому брали участь як місцеві жителі, так і солдати 32-го армійського корпусу, які не бажали більше коритися Тимчасовому урядові і продовжувати воювати за примарні цілі. У цей же час між Радивиловом і Бродами прокотилися акції братання українців, які волею долі опинилися по різні боки фронту.

Зважаючи на такі настрої, Центральна Рада 23 червня й видала Перший універсал, у якому говорилося: "Хай Україна буде вільною. Не відокремлюючись остаточно від Росії й не розриваючи зв'язків із Російською державою, хай український народ отримає право самому розпоряджатися своїм життям у своєму краї".

До Четвертого універсалу (22 січня 1918 р.), який проголосив, що УНР стає вільною і самостійною державою, ще були місяці сумнівів, позбавлення ілюзій на співпрацю з Росією. У січні 1918 р. в Радивиліві почала діяти Рада робітничих та солдатських депутатів, вона закликала населення підтримати радянську владу. Було створено військовий загін із числа добровольців 105-ї дивізії 11-ї армії — вони мали утримувати лінію фронту до укладення перемир'я з Німеччиною. Місцеве українське населення, в серцях якого вже зажеврило полум'я національного відродження, змушене було рахуватися з обставинами, вичікувати.

Тим більше, що загроза продовження війни не минула: 18 лютого 1918 р. австро-німецькі війська вступили в Радивилів. Хлинула нова стихія нищення, грабежів. Оголосили страйк радивилівські залізничники — вони не бажали бути розмінною монетою в руках політиків. Відтак владу в Україні не без участі австро-німецького командування перебрав на себе гетьман Павло Скоропадський. Більшість народу сприйняла це негативно, розгорнулася підготовка до збройного повстання проти гетьманату.

(Далі буде).

Володимир ЯЩУК,

член Спілки журналістів України.

Прапор перемоги. - 1998. - 31 липня.



До 7-ї річниці незалежності України

## ОМРІЯНІЙ ВОЛІ НАЗУСТРІЧ



Радивилівщина:  
у бурхливому ХХ віці



(Продовження. Початок у №64).

У Радивиліві збройний відділ очолив колишній штабс-капітан царської армії, уродженець с.Опарипсів Максим Боровий. Він повів своїх бійців до Кременця, де зосередилося досить сильне прогетьманське угруповання. Місто з боєм було взяте. З радивилівців загинули дев'ятеро. Їх привезли в Радивилів і при великому зібранні людей, над якими майорили жовто-блакитні прапори, поховали на кладовищі. Ця могила збереглася, наприкінці 80-х років вона заново впорядкована; за Польщі тут регулярно проводилися богослужіння, вони відновилися з утвердженням незалежності України.

Після успіху в Кременці підрозділ Максима Борового було перетворено в 1-й Волинський полк УНР. "Порядку в ті часи розброду й хитань було повсюди дуже мало, — пише в своїй розвідці про М.Борового радивилівський краєзнавець Федір Бортник, — тому командир, навчений досвідом, не міг усе пустити на самоплив. Отож звернувся до окружної військової команди (ОВК) в Золочів з проханням надіслати до Радивилова підмогу з галичан, насамперед — для охорони великих запасів продовольства та різного військового майна, що накопичилося тут у зв'язку з проходженням фронту в 1916 — 1917 роках".

У січні 1919 р. з Бродів прибула в Радивилів сотня Української галицької армії під проводом четаря Наливайка. Галичан зустріли неабияк урочисто, звучав гімн "Ще не вмерла Україна". Однак врешті-решт спроба взяти під свій

контроль Радивилів не вдалася — значний вплив тут мали по-більшовицькому настроєні військові. Згодом у Радивилів з ОВК-Золочів було надіслано військову групу з 300 стрільців, з повним бойовим забезпеченням, на чолі зі старшиною УГА Петром Вовком. Він описав своє перебування тут і знайомство з Максимом Боровим у статті "Волинь під військовим зарядом галичан — 1919 р.", опублікованій 1922 року в багатьох числах журналу "Український скиталець" (видавався в Чехословаччині).

Петру Вовку вдалося взяти під свій контроль і Радивилів, і цілі Дубенський та Кременецький повіти, було забезпечено проходження поїздів по місцевій залізниці, що мало велике значення у зносинах УНР з Галичиною. Одного з більшовицьких заколотників — М.Стрельбицького — заарештували й відправили до Кременця, де після суду він був розстріляний.

Серед радивилівців чимало тоді влилося у військо УНР, сотником 1-го Богданівського полку був Яків Бортник з Радивилова.

І все ж загалом більшовики, головним чином надіслані з Росії, тиснули Директорію (тимчасовий уряд, який очолив повстання українців). Через постійні зміни воєнної ситуації уряд часто й багато їздив, засідання нерідко проходили в залізничних вагонах. З кінця 1918 р. столицею вірних Симону Петлюрі сил стало Рівне. 29 квітня отаман Володимир Оскілко зробив спробу вчинити державний переворот, але Петлюра, перебуваючи в Здолбунові, швидко організував контрдії проти заколотників. Після 5 травня 1919 р. уряд голови Директорії Симона Петлюри працював на залізничній станції Радивилів, біля хутора Гранична. Тодішній міністр народної освіти Іван Огієнко у своєму щоденнику занотував: "1919.V. Блукання уряду УНР. Переїзд із Рівного до Радивилова..." І все ж невдовзі урядовці змушені були емігрувати в Торунь. Лише 12 серпня за підтримки поляків петлюрівці змогли повернутися в Радивилів, днем раніше розгорнулися триденні запеклі бої за Рівне.

А проте слабкість соціальної бази українського руху 1917 — 1920 років не могла не відобразитися на кінцевих результатах: революція захлинулася в крові, була поглинута підступами зовнішніх ворогів і внутрішнім зрадництвом.

Все ж вогонь національного пробудження остаточно загасити не вдалося ні польській владі, ні (згодом) більшовицькій. Питання національного самовизначення не знімалося з порядку денного, воно переносилося на більш пізні строки. З 10 вересня 1920 р. у Радивиліві й довколишніх населених пунктах утвердилися поляки, за Ризьким мирним договором 1921 р. наш край був включений до складу Польщі.

## 2. Не корилися окупантам

Протягом двадцяти років свого панування на Західній Україні польський уряд здійснював політику перетворення цих споконвічно українських земель на аграрно-сировинний придаток центральних регіонів Польщі. Уже в 1928 р. на Рівненщині було майже 20 відсотків безкорівних та понад 30 відсотків безкінних селянських господарств. Соціальне гноблення доповнювалося політичним безправ'ям, національними утисками.

У 1928 р. влада заборонила "Провсвіту", "Пласт". Але в Радивиліві, Підлипках, Башарівці, Пустоїванному, Теслугові посилюється вплив осередків КПЗУ, їх активними діячами стали Феодосій Додь, Йосип Крам, Денис Андріюк (Андрійчук), Дмитро Бондарчук, Іван Хейло та інші. І все ж на виборах 1928 року більшість тутешнього українського населення голосувала за виборчий список №8 (тобто за шумківців, лідер яких Шумський пізніше був знищений у Сибіру), тоді як комуністи віддали перевагу списку №19.

У 1933 році в Радивиліві виник гурток Організації українських націоналістів (ОУН), до нього входили Федір Бортник, Володимир Зигмонт, Володимир Грицишин та інші. У Бугаївці осередок ОУН очолив Іван Гаврилюк, в Опарипсах — Сергій Михалюк, у Батькові — Кидюк і т.д. Значну роль у поширенні національних ідей у нашому краї відіграли Степан Борщ, Григорій Реплянський, Микола Матвійчук, Микола Туркевич та інші.

(Далі буде).

Володимир ЯЩУК,  
член Спілки журналістів України.

Прапор перемоги. — 1998. — 4 серпня.



До 7-ї річниці незалежності України

# ОМРІЯНІЙ ВОЛІ НАЗУСТРІЧ



Радивилівщина:  
у бурхливому ХХ віці



(Продовження. Початок у №№64,65).

Націоналісти пропагували ідеї української державності, викривали шовіністичну політику польського уряду, організували вшанування пам'яті бійців УНР, чиї могили були в багатьох населених пунктах (наприклад, у Радивиліві, Батькові, Немирівці, біля Башарівки, Тарнавки). Так, у листопаді 1934 р. в урочистій обстановці священик Лонгін Тарановський освятив могилу петлюрівців на старому кладовищі в с.Батькові, але щоб влада не мала претензій, у написі вказали, що тут поховані російські солдати (1916 р.). Торжество мало характер національної маніфестації.

Важливого значення надавалося щорічним походам на Козацькі Могили до с.Пляшевої, в дні відзначення річниці Берестецької битви. Молоді патріоти поширювали антипольські відозви, хоч і ризикували потрапити під арешт. Скажімо, в 1932 р. було заарештовано випускника Брідської гімназії Левка Борща і засуджено до 3 років позбавлення волі. Після 1934 р. торжества на Козацьких Могилах взагалі були заборонені, дороги щільно блокувалися поліцією. Однак це не могло спинити наростання хвилі національного піднесення.

Певний вплив на жителів Радивилова справило проживання тут у 30-і роки відомого революційного письменника Петра Козланюка. До літературної організації західноукраїнських письменників "Горно" приклав і радивилівський поет Дмитро Суханов. Неабияке значення мала просвітня діяльність у місті лікаря Петра Шепченка, Івана Гончарика та інших.

Хоч діяльність українських патріотичних організацій проводилася з дотриманням законів конспірації, польській поліції час від часу вдавалося натрапляти на їх слід. Прокочувалися арешти. Зокрема, чимало молоді тутешнього краю було заарештовано в 1937 р. у справі Ярослава Старуха (після війни очолював УПА в Закерзонні).

У перший же день польсько-німецької війни — 1 вересня 1939 р. — польська поліція особливо постаралася виловити всіх "неблагонадійних". З Радивилова забрали Федора Бортника, Володимира Лучканя, Миколу Павлова, Олександра Кубіта, Михайла Морозюка, Якова Михалюка та інших, з Теслувської гміни — Йосипа Павлюка, Остапа Качана, Полікарпа Гаврилюка, Івана Довгалюка, священика Володимира Нечипоренка... Незабаром усі арештанти опинилися в концтаборі Береза Картузька. А вийшли звідти лише після наступальної акції Червоної армії, 18 вересня 1939 р.

Прихід у наш край радянської влади відкривав лише формальні можливості для надання перетворенням характеру "українськості". 22 жовтня пройшли вибори, на яких населення змусили проголосувати за єдиний список кандидатів, котрі підтримали анексію Західної України Радянським Союзом. Були в цьому списку кандидатів і представники Радивилова, Крупця, Великих Жабокриків (Довгалівки), Підзамчого тощо.

Не забарилися репресії НКВС, причому чекісти, очевидно, досить часто користувалися списками польської дефензиви. Уже в грудні 1939 р. були заарештовані чимало з тих, хто не так давно повернувся з Берези Картузької. У 1941 р. забрали Миколу, Захара і Петра Шелестів, Володимира Бортника, Анатолія Герегу, Ольгу Кузьменко, Керенську, Дучинського, Киричука, Шмигельського, Довгалюка та інших. Майже всі вони загинули. Почалися виселення заможних родин на спецпоселення, як правило, в глиб Росії. Це викликало протести громадськості, активізується діяльність осередків ОУН. У Теслугові, наприклад, боївка Остапа Качана навесні 1941 р. вбила дільничного інспектора міліції, який натрапив на нараду оунівських провідників Козинщини.

Нова сторінка боротьби за незалежність України припадає на період, коли наш край опинився під фашистською

окупацією. Значна частина українців опинилася на фронті у складі Червоної армії, з боями вона наближала визволення України. Йшла боротьба і в тилу німецьких загарбників. У 1943 р. провід ОУН-Р (революційна) поділив Рівненщину на 5 надрайонів. До Дубенського надрайону входили й Козинський та Радивилівський (Червоноармійський) райони. Керували ними комендатури, які склалися з референтур: організаційно-мобілізаційної, служби безпеки, політвідділу і господарчої. Комендантом Дубенського надрайону був Олександр Поліщук-Лихо, референтом оргмобу — Петро Захарський з Рудні-Почаївської, господарчим — Йосип Павлюк-Венус з Добриводи. Командиром відділів УПА Дубенського надрайону призначили Черника — Дмитра Казвана з Охматкова (Демидівського району). Комендантом Козинського району був Шрам — Іван Крисюк з Теслугова, політреферентом — Жар — Володимир Кушнірук з Глибокої Долини. За подібною схемою була організована й жіноча мережа.

Південну військову округу на Волині, яка згодом увійшла в УПА-Північ, очолював Еней — Петро Олійник. Зокрема, в загін Крука, який діяв у нашому краї, входили курені Буревія, Докса, Дика, Бистрого. Розгорнулося планомерне винищення гітлерівської адміністративної влади на Кременеччині і Дубенщині. Були вбиті ляддіврти Лідик і Фогель, голова Козинської райуправи Середницький і комендант поліції Мисько, влаштувалися напади на "штатгути" (фільварки) з метою повернення награбованого німцями майна, організувалися диверсії на дорогах, унаслідок чого окупанти зазнавали відчутних втрат. Були сутички біля Крупця, Ситного, Теслугова тощо. Так, у липні 1943 р. сотня Великана — Михайла Кондраса з Курських мала бій між Ситном і Михайлівкою з угорцями чисельністю до 300 вояків. Чужинці втратили вбитими генерала, двох полковників, кілька офіцерів і з півсотні солдатів.

Під кінець того року фашисти контролювали в нашому краї тільки Радивилів, Дубно, Вербу, Млинів. Інші населені пункти, в тому числі місто Горохів, їм фактично не підпорядковувалися. Більшими були успіхи повстанців на півночі: там вони з боями заволоділи Володимирцем, Степанем, Людвиполем, Деражним, Олікою, Цуманем.

(Далі буде).

Володимир ЯЩУК,  
член Спілки журналістів України.

Прапор перемоги. - 1998. - 7 серпня.



До 7-ї річниці незалежності України

# ОМРІЯНІЙ ВОЛІ НАЗУСТРІЧ



Радивилівщина:  
у бурхливому ХХ віці



(Закінчення. Початок у №№64 – 68).

Після поразки московських путчистів масового характеру набув вихід із КПРС. Було розпущено й у Червоноармійську парторганізації райвідділів КДБ, МВС, ряду установ та організації. Комісія райради з 7 чоловік відповідно до Указу Президії Верховної Ради України про тимчасове припинення діяльності компартії та постанови про її власність опечатала кабінети і приміщення райкому партії, прийнявши на баланс ради його майно. Незадовго до цього папери райкому були спалені його працівниками.

24 серпня 1991 р. Верховна Рада України прийняла Акт проголошення незалежності України. За це разом з усіма голосував і народний депутат, уродженець с.Добриводи Юрій Гнаткевич, син симпатика ОУН, якого за націоналістичні переконання замордували гітлерівці. Документ був сприйнятий у районі з великим піднесенням.

Аби підкреслити, що це рішення відповідає найпотемнішим сподіванням радивилівців, газета "Прапор перемоги" надрукувала ті висловлювання місцевих жителів, з якими вони вже виступали в районці, свого часу розвиваючи думку про неминучість утвердження Української державності. То були міркування Миколи Мошкуня, Миколи Герасимчука, Вадима Дорощенко, Мар'яна Голендера, Василя Федчука, Анатолія Шмайхеля та інших. У вересні в райцентрі за рішенням міської ради народних депутатів

було демонтовано пам'ятник Леніну. У жовтні в редакції відбулася зустріч за "круглим столом" на тему: "За Україну незалежну", у розмові, яка була широко висвітлена в газеті, брали участь представники районних осередків НРУ, УРП, Товариства української мови імені Т.Шевченка "Просвіта", організації ветеранів війни і праці, а також райкому комсомолу (тоді ще не саморозпустився).

1 грудня 1991 р. у Всеукраїнському референдумі на території району взяли участь понад 28,4 тисячі чоловік, або 96 відсотків до числа виборців, занесених у списки. Своє рішення "Так" незалежності України сказали 27,7 тисячі чоловік. Проти проголосували 317 чоловік. Того ж дня місцеві жителі висловилися за надання місту його історичної назви – Радивилів, а також за перейменування району з Червоноармійського на Радивилівський.

Україна починала новий відлік у своїй важкій історії. СРСР припинив своє існування.

Наприкінці 1991 р. відбулася сесія Радивилівської райради, на якій розглядалося питання про організаторську роботу радянських, господарських організацій щодо вирішення молодіжних проблем. З доповіддю виступив заступник голови райвиконкому Василь Ралець. Починалася нова суспільно-політична епоха. Сесія погодилася з результатами місцевого референдуму щодо перейменувань і звернулася у Верховну Раду з проханням затвердити рішення сесії. (Відповідне рішення Верховна Рада України прийняла лише більш як через рік, 3 березня 1993 р.)

У 1992 р. була утворена Радивилівська районна державна адміністрація, відбулися зміни в керівництві райради, її очолив Анатолій Тимошейко. Попереду чекала складана робота за умов політичної нестабільності та гострої економічної кризи, що дедалі посилювалася.

Під час відзначення першої річниці незалежності України на мітингу виступали голова міськради Віктор Місюк, голова райради Анатолій Тимошейко, місцеві політичні активісти, відбувся концерт учасників художньої самодіяльності. Дедалі відчутніше залунали вимоги політичної реабілітації Української повстанської армії. У районці з'явилися статті колишніх повстанців і політ'язнів сталінсько-більшовицького

режиму Миколи Симчука з Опарипсів, Григорія Камінського з Радивилова та інших. З нагоди 50-річчя з часу створення УПА відбулися в жовтні урочистості і в нашому районі зокрема, з участю військових Бродівського гарнізону було віддано данину шани тим повстанцям, які загинули в районі Козина і чий останки впокоїлися біля хутора Глинянка. Позитивну оцінку повстанському рухові дали на районних урочистих зборах з нагоди 50-річчя УПА, мітингах, на сторінках "Прапора перемоги" й місцеві представники влади Анатолій Тимошейко, Мар'ян Голендер, Володимир Варфалюк, Володимир Іванов...

Здійснюються заходи з метою відродження української мови, народних звичаїв і традицій, у тому числі релігійних. Більш вільному обговоренню всіх суспільно-політичних проблем сприяв ухвалений у 1992 р. Закон "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні". Після створення Київського патріархату, спираючись на думку парафіян, про перехід під його юрисдикцію заявили священники Ситного Козина, Круця, Сестрятина, Михайлівки та інших сіл.

Утвердження державності й досі проходить неоднозначно, суперечливо, найперше через те, що простежується регіоналізація політичних уподобань, а це унеможливило прийняття послідовної законодавчої бази, врешті-решт



струмує консолідацію нації. Однак справжні патріоти докладають усіх зусиль, щоб на шляху економічних реформ не було хитань зі сторони в сторону, щоб здійснювалися перетворення, які справді здатні стабілізувати ситуацію, вивести країну на шлях європейського розвитку.

Володимир ЯЦУК,  
член Спілки журналістів України.

Прапор перемоги. - 1998. - 18 серпня